

Lastenkulttuurin saavutettavuus hallitusohjelmassa: ArtsEqual –tutkimushankkeen suositukset

professori Eeva Anttila, professori Marja-Leena Juntunen, yliopistotutkija Kai Lehikoinen
ja akatemiaturkija Tuulikki Laes

Taideyliopisto

Lastenkulttuuriseminaari 13.12.2023

The Arts as Public Service: Strategic Steps towards Equality (ArtsEqual) 2015-2021

- Taideyliopiston koordinoima monitieteinen tutkimushanke: yksi suurimmista taiteiden ja taidekasvatuksen tutkimushankkeista Suomen historiassa.
- Rahoittaja: Suomen Akatemian strategisen tutkimuksen neuvosto (STN)
- Yli 90 tutkijaa eripituisina tutkimuskausina kuuden vuoden aikana
- 6 tutkimusryhmää:
 - Arts@School
 - Arts Education for All
 - Arts in Health, Welfare and Care
 - Socially Responsible Arts Institutions and Artists
 - Impacts on the Arts on Equality and Well-being
 - Visions – Systems Analysis and Policy Recommendations
- 256 tieteellistä julkaisua, 264 yleistajuista julkaisua, 13 toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksset

Isto Turpeinen
Marja-Leena Juntunen
Hanna Kamensky

**ARTS
EQUAL
POLICY BRIEF
2/2019**

Tämä toimenpidesuositus on suunnattu kunnille sekä kunnassa toimiville palveluntuottajille, kuten taiteen perusopetuksen oppilaitoksille, peruskouluille, seurakunnille, päiväkodeille, lastenkulttuurikeskuksille ja muille kolmannen sektorin toimijoille sekä poliittiselle päätöksenteolle ja sitä valmistaville virastoille ja ministeriöille.

Etävä kulttuurityö on investointi tulevaisuuteen. Etävä kulttuurityö edistää lasten ja nuorten kulttuurista osallisuutta ja siten takee heidän hyvinvointiaan ja ehtikänee syrjäytymistä.

Etsivä kulttuurityö lisää lasten ja nuorten kulttuurista osallisuutta

Kuva: Kati Laaksonen

**ARTS
EQUAL
POLICY BRIEF
1/2018**

Saavutettavuus ja esteettömyys taiteen perusopetuksen lähtökohtana

Toufikki Loo
Marja-Leena Juntunen
Milla Holmsten
Hanna Kamensky
Sanna Kivijärvi
Riku Nikkanen
Tuuli Tuovinen
Isto Turpeinen
Isto Turpeinen
ARTSEQUAL

Aava Limapää:
Outi Karhonen

ARTSEQUAL POLICY BRIEF 2/2017

Peruskoulu: Suomen suurin kulttuurikeskus

Eeva Anttila, Liisa Jaakonaho, Marja-Leena Juntunen, Mari Martin, Hanna M. Nikkanen, Riku Saastamoinen & Isto Turpeinen

Tämä toimenpidesuositus on suunnattu kunnille, oppilaitoksille, peruskouluille, taiteen perusopetuksen oppilaitoksille, lastenkulttuurikeskuksille ja muille kolmannen sektorin toimijoille.

Tutkimusten mukaan taide- ja kulttuurikasvatusta vahvistaa lasten ja nuorten kulttuurista pääomaa ja valmistaa toimivia aikuisia yhteiskuntaan. Siksi peruskouluun tulee rakentaa Suomen suurin kulttuurikeskus, jossa laadukas ja monipuolinen taide- ja kulttuurikasvatusta on tasa-arvoisesti kaikkien oppilaiden saatavilla.

Kuva: Salla Miettinen

Tasa-arvo koulun taidekasvatuksessa: Avaimia kestäviin ratkaisuihin

Eeva Anttila
Taideyliopisto
eeva.anttila@uniarts.fi

ARTSEQUAL

Ongelma

Jo ennen kouluikää tapahtuu merkittävää eriarvoistumista lasten osallistumisessa ja osallisuudessa taide- ja kulttuuripalveluihin

Peruskoulun taidekasvatus ei kykene tasoittamaan ennen kouluikää ja kouluiän aikana tapahtuvaa, koulun ulkopuolisista seikoista johtuvaa eriarvoistumista

(vrt. Pisa 2022)

Eriarvoistuminen

... kohdistuu erityisesti oppilaisiin, jotka kuuluvat kahteen tai useampaan eriarvoisuudelle altistavaan ryhmään. (intersektionaalisuus)

... jatkuu monien oppilaiden kohdalla läpi kouluiän.

... ilmenee suurina eroina taideaineiden osaamisessa, harrastuneisuudessa, hakeutumisessa alan ammatilliseen koulutukseen sekä osallistumisessa taide- ja kulttuuripalveluihin.

HAASTE JULKISILLE TAIDE- JA KULTTUURIPALVELUILLE:

***taiteeseen ja kulttuuriin osallistuminen kulkee
suuressa määrin perintönä huoltajalta lapselle***

Miten taide toimii?

- Taidekasvatuksen myönteiset, ***välittömät*** ja välilliset, vaikutukset on tutkimustiedon valossa perusteltu näkemys
- Edellytyksenä myönteisille vaikutuksille on ***toiminnan korkea pedagoginen laatu, sisällön monipuolisuus ja saavutettavuus***
- Laadukas, monipuolinen ja saavutettava taidekasvatus tuottaa ***myönteisiä, merkityksellisiä kokemuksia***
- Välilliset, pitkäkestoiset myönteiset vaikutukset ("hyöty") perustuvat välittömiin, myönteisiin ja merkityksellisiin kokemuksiin

Laatu, monipuolisuus, saavutettavuus

Pedagoginen laatu

- ammattitaitoiset, koulutetut opettajat, taiteilijat, taidepedagogit

Sisällöllinen laatu

- yhteys lasten ja nuorten kokemusmaailmaan, ajankohtaisiin ilmiöihin, (nyky)taiteeseen

Monipuolisuus

- taiteidenvälisyys, taidelajien ja taidekäsitusten laaja kirjo

Saavutettavuus

- taloudellinen, alueellinen, kulttuurinen sekä vähemmistöjen huomiointi -> pedagoginen saavutettavuus

Yhteistyön merkitys

- Taidekasvatuksen laatua, monipuolisuutta ja saavutettavuutta on mahdollista parantaa tiivistämällä sektorirajat ylittävää yhteistyötä
- Tavoitteeksi tulee asettaa jokaisen lapsen ja nuoren mahdollisuus saada monipuolista ja laadukasta taidekasvatusta riippumatta mm. sukupuolesta, sosio-ekonomisesta taustasta tai asuinpaikasta
- Lisäksi tavoitteena tulee olla jokaisen lapsen ja nuoren mahdollisuus mieluisaan harrastukseen
- Matalan kynnyksen toiminta (laadusta tinkimättä!), etsivä kulttuurityö avainasemassa

Esittävät taiteet perusopetuksessa: Suomalaisen taidekasvatusjärjestelmän musta aukko

- Tanssi, ja teatteri, sirkus ja performanssitaide ovat osa kulttuuria ja yleissivistystä
- Peruskoulu ei mahdollista yleissivistävää perustaa teatteri- ja tanssitaiteessa
- Se ei tarjoa sellaista kosketusta näihin taidemuotoihin, joka voisi sytyttää kiinnostuksen harrastaa niitä
- Ei myöskään anna valmiuksia hakeutua alan opintoihin
- Taideaineiden eriarvoisuus perusopetuksessa on inhimillisen potentiaalin ja kyvykkyyden sivuuttamista
- Siten peruskoulun taidekasvatus on eriarvoistava

Esittävien taiteiden* kasvatuksen ja koulutuksen visio 2030

Virheellinen kehäpäättelmä

Oppiainestatuksen puuttuminen ->

tutkimusresurssien ja tutkimuksen vähyys ->

ei riittävästi tieteellistä tutkimusperustaa ->

ei valmiuksia itsenäisiksi oppiaineiksi ->

oppiainestatuksen puuttuminen....

”Peruskoulu: Suomen suurin kulttuurikeskus”

- ArtsEqualin toimenpidesuosituksista ”Peruskoulu: Suomen suuri kulttuurikeskus” hyödynnettiin vaikutustyössä, jonka tuloksena Harrastamisen Suomen Malli saatiin edellisen hallituksen ohjelmaan
- Tarkoituksena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä
- Mallissa on keskeistä lasten ja nuorten kuuleminen, hyvien käytäntöjen koordinoiminen sekä *koulun ja harrastustoimijoiden yhteistyö*
- *Mitä seuraavaksi?*

Ratkaisuja

- Mahdollistaa taideaineiden aineenopettajien työskentely jo alakoulun puolella
- Muodostaa työsuhteita/virkoja, joissa yhdistyy työ koulussa ja koulun ulkopuolella
- Panostaa moniammatilliseen yhteistyöhön, esim. taiteilijaresidensseihin kouluissa
- Huolehtia valinnaisten taideaineiden monipuolisesta tarjonnasta, ml. teatteri ja tanssi
- Huolehtia moninaisuudesta ja monipuolisuudesta esim. työllistämällä myös maahanmuuttajataustaisia taiteilijoita ja taidepedagogeja

Pelissä lasten ja nuorten tulevaisuus

Ratkaisuna laatu ja yhteistyö

Eeva Anttila

ARTSEQUAL

Kiitos!

Eeva Anttila eeva.anttila@uniarts.fi
artsequal.fi

ARTSEQUAL

Arts Education for All -team

Marja-Leena Juntunen

Musiikkikasvatuksen professori

SibA, Uniarts Helsinki

The logo for Arts Equal, featuring the word "ARTS" in a colorful, multi-colored font (A: pink, R: yellow, T: green, S: blue) above the word "EQUAL" in a solid blue font. The logo is centered within a white circle on a dark blue background.

ARTS
EQUAL

Taiteen perusopetusta kaikille- painopiste musiikissa

Tavoitteena oli

- **Analysoida ja tunnistaa**, mitkä käytännöt ja rakenteet luovat epätasa-arvoa
- **Tutkia ja tuoda esiin olemassa olevia käytäntöjä**, jotka edistävät osallisuutta ja saavutettavuutta
- **Rakentaa ja ehdottaa interventioiden ja politiikkasuositusten avulla uusia strategioita ja käytäntöjä**, jotka edistävät saavutettavuutta, tasa-arvoa, osallisuutta, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja hyvinvointia TPO-järjestelmässä ja suomalaisessa yhteiskunnassa yleensä.

Yhdenvertaisuuden
ja
saavutettavuuden
esteitä TPO:n
piirissä

Alueelliset, kulttuuriset, sosioekonomiset
ja resurssitekijät

(Sukupuolittuneet) käsitykset ja asenteet
taiteen ja taidekasvatuksen suhteen.

Syrjivät käytännöt, kuten pääsykokeet,
lukukausimaksut, ableismi ja
meritokratia.

Pedagogiset valinnat

Lakien, ohjeistusten, suuntaviivojen ja
suositusten toteuttamatta jättäminen

Tapoja edistää
saavutettavuutta,
yhdenvertaisuutta
ja osallisuutta
TPO:ssa

Alueellisen, fyysisen, taloudellisen ja pedagogisen saavutettavuuden parantaminen.

Lakien, asetusten, ohjeistusten ja käsitteiden tulkinta, täytäntöönpano ja uudelleenarviointi.

Opettajien täydennyskoulutus (esim. erityispedagogiikka)

Joustavuus ja monialainen yhteistyö

Yhteiskunnallinen aktiivisuus

Esimerkkejä: Interventiot Flora-hanke, "Soittostartti" ja G SongLab-toiminta sekä Resonaari-musiikkikoulu

Suosituksset ja keskustelupaperit

Saavutettavuus ja esteettömyys taiteen perusopetuksen lähtökohtana.

Etsivä kulttuurityö lisää lasten ja nuorten kulttuurista osallisuutta.

Kohtuullinen mukauttaminen musiikinopetuksen yhdenvertaisuuden edistäjänä.

Taiteen perusopetus, tasa-arvo ja saamelaisyhteisöt Suomessa.

Työkalupakki soitonopettajille: Konstruktivistisen soitonopetuksen edistäminen pedagogisen tasa-arvoisuuden mekanismina.

Saavutettavuus ja esteettömyys taiteen perusopetuksenlähtökohtana

Tutkimusperustaista taustatietoa keskustelun tueksi sekä konkreettisia ehdotuksia saavutettavuuden ja esteettömyyden toteuttamiseksi oppilaitoksissa kaikilla taiteenaloilla.

- Laes, T., Juntunen, M-L, Heimonen, M., Kamensky. H., Kivijärvi, S., Nieminen, K., Tuovinen, T., Turpeinen, I., Elmgren, H., Linnapuomi, A. & Korhonen, O. (2018). Saavutettavuus ja esteettömyys taiteen perusopetuksen lähtökohtana. Toimenpidesuositus Taiteen perusopetuksen järjestäjille. ArtsEqual 1/2018.

Ehdotuksia etsivän kulttuurityön toteuttamiseksi lasten ja nuorten keskuudessa:

1. Etsivän kulttuurityön asiantuntija kuntaan
2. Sektorirajat ylittävä yhteistyö
3. Toiminnan tuottaminen yhteistyössä lasten ja nuorten kanssa

- Turpeinen, I., Juntunen, M.-L. & Kamenski, H. 2019. Etsivä kulttuurityö lisää lasten ja nuorten kulttuurista osallisuutta. Toimenpidesuositus kunnille ja kunnissa toimiville palveluntuottajille. ArtsEqual 2/2019

Kohtuullinen mukauttaminen,

jolla mahdollistetaan vammaisen henkilön osallistuminen opetukseen tai toimiminen opettajana

- Toimenpide suositus avaa kohtuullisen mukauttamisen käsitettä ja
- tarjoaa käytännön esimerkkejä kohtuullisten mukautusten toteuttamiseksi musiikkikasvatuksessa. Suosituksessa esitettäviä näkökulmia voidaan soveltaa myös muissa oppimisympäristöissä ja muilla taiteenaloilla.

Kivijärvi, S. & Rautiainen, P. 2020. [Kohtuullinen mukauttaminen musiikinopetuksen yhdenvertaisuuden edistäjänä](#). Kunnille, oppilaitoksille ja yksittäisille opettajille suunnattu toimenpidesuositus. ArtsEqual 2/2020.

TPO, TASA-ARVO JA SAAMELAISYHTEISÖT SUOMESSA - KESKUSTELUPAPERI

Kallio, A. A. 2017. Taiteen perusopetus, tasa-arvo ja saamelaisyhteisöt Suomessa. ArtsEqual keskustelupaperi.

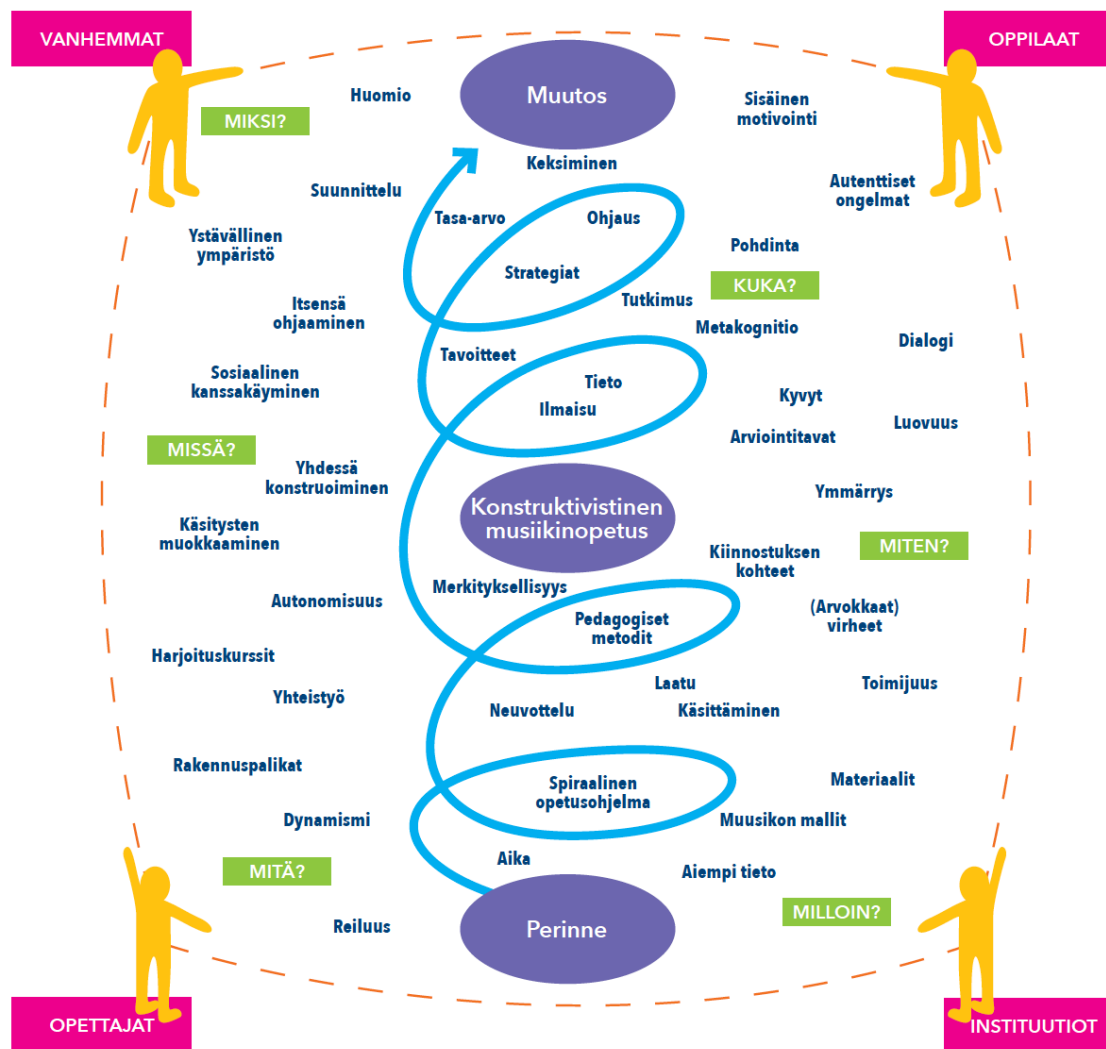
LÄHTÖKOHTIA:
Kunnioitus,
Yhteistyö,
Oppiminen

Kallio, A. A. & Länsman, H. 2018. Sami Re-Imaginations of Equality in/through Extracurricular Arts Education in Finland. International Journal of Education and the Arts. 19, 7. doi.org/10.18113/P8ijea1907

Työkalupakki soitonopettajille

- Konstruktivistisen soitonopetuksen edistäminen pedagogisen tasa-arvoisuuden mekanismina

López-Íñiguez, G. 2017c.
Työkalupakki soitonopettajille:
Konstruktivistisen soitonopetuksen edistäminen pedagogisen tasa-arvoisuuden mekanismina. ArtsEqual.

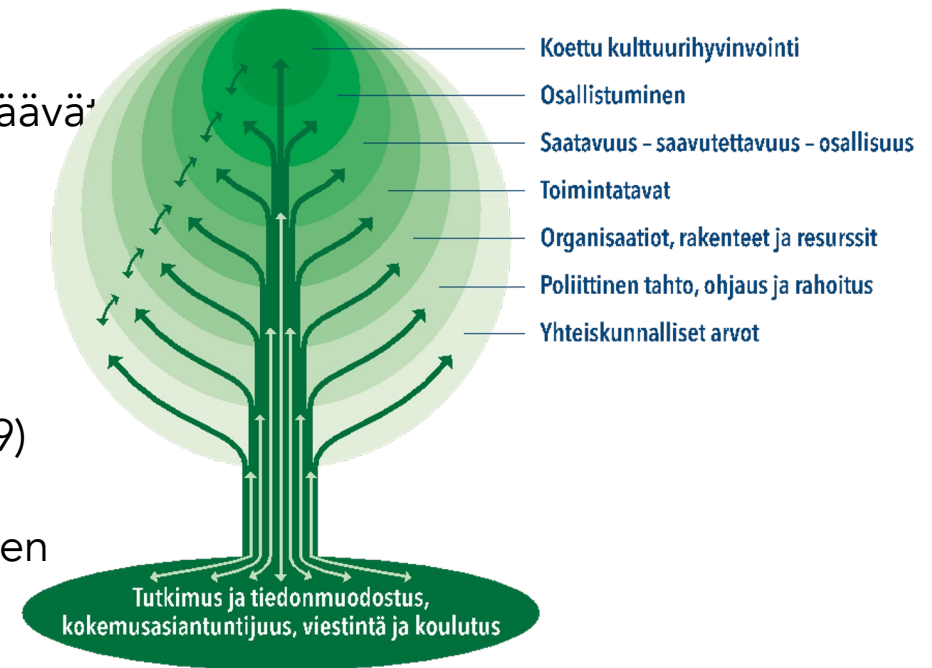

KIITOS!

Marja-Leena Juntunen
Musiikkikasvatuksen professori
SibA, Uniarts Helsinki

Kulttuurihyvinvointi

- kulttuuri ja taide **välittävät terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä merkityksiä**, jotka saavat aikaan **vaikutuksia**
- **subjektiivinen kokemus** siitä, että kulttuuri ja taide lisäävä hyvinvointia tai ovat yhteydessä siihen
- sektorirajat ylittävä **moniammatillinen kenttä**, jossa tuotetaan kulttuuri-hyvinvointiin liittyviä sisältöjä, menetelmiä ja tietoa
(Lilja-Viherlampi ja Rosenlöf 2019)
- toimii **rajavyöhykkeenä** (boundary zone) mahdollistaen monialaisen keskustelun (Laukkanen ym. 2021)
- toimii **performatiivina**: saa aikaan uutta toimintaa ja muutosta (Lehikoinen 2021)

Taiteisiin osallistumisen positiivisia vaikutuksia

omakuva, itsetunto, itseluottamus, omien vahvuksien ja kykyjen tunnistaminen kriittinen ajattelu, tunteiden säätely, pärjääminen

vähentää stressiä ja ahdistuneisuutta

vahvistaa immuunipuolustusta

vähentää yksinäisyyttä ja eristyneisyyttä; kehittää vuorovaikutustaitoja; sosiaalinen koheesio, ystävyys

auttaa lievissä ja keskivahvoissa mielenterveysongelmissa

fyysinen liikunta, terveemmät elämäntavat, taitojen kehittyminen

vahvistaa kokemusta nähdyksi ja kuulluksi tulemisesta sekä mahdollisuudesta vaikuttaa omiin asioihin

integraatio, kulttuurienväliset kohtaamiset ja dialogia

voimaantuminen, kognitiivisten taitojen sosiaalinen kehittyminen, empatia

HELSINKI

✘ CERADA

vaikutuspuhe yksinkertaistaa liiaksi
taiteen ja yksilön välistä suhdetta:
taiteesta puhutaan aktiivisena vaikuttajana ja
ihmiset nähdään enemmän tai vähemmän
passiivisina vaikutusten kohteina

(Matarasso 2010)

Kuvio 1. Kulttuurihyvinvoinnin toteutuminen tasa-arvon ja toimintavalmiuksien näkökulmasta.

(Lehikoinen 2021, 57)

Artsqual-loppuraportti: Skenaariot

1. Kaikille perusvalmiudet
2. Moninaisuus kasvaa ohjatusti
3. Taiteilijat rakentavat Suomi-kuvaa
4. Kansainvälistynyt, markkinaehtoinen taide

Ilmola-Sheppard, Leena; Rautiainen, Pauli; Westerlund, Heidi; Lehikoinen, Kai; Karttunen, Sari; Juntunen, Marja-Leena; Anttila, Eeva (2021). *ArtsEqual: tasa-arvo taiteen ja taidekasvatuksen palveluiden suuntana*.

<https://taju.uniarts.fi/handle/10024/7424>

ARTSEQUAL

Lastenkulttuurin tulevaisuus?

- Henkilökohtainen taidesuhde on edellytys taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutusten toteutumiselle.
- Taidesuhdetta kasvatetaan läpi elämänkaaren. Tarvitaan kokonaisvaltaista, ennakoivaa ja ylisektorista yhteistyötä kaikkeen taide- ja kulttuurikasvatustoiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon.
- Kestävän kulttuurihyvinvoinnin politiikan ytimessä on laadukas, mutta myös saavutettava, inklusiivinen, moninainen ja läpileikkaava taidekasvatus.

ARTSEQUAL

www.artsequal.fi

Rahoittaja

Konsortiopartnerit

SUOMEN AKATEMIA

strateginen TUTKIMUS

Turun yliopisto
University of Turku

Työterveyslaitos

LUT
Lappeenranta
University of Technology